1. Inleiding

In dit boek willen we een beeld te schetsen van het leven van Johannes Smit in de Tweede Wereldoorlog.[1]

Om een indruk te krijgen van dat leven is het goed om eerst iets te vertellen over zijn persoon. Wie was Johannes Smit? Waar kwam hij vandaan? Een manier om iets te weten te komen over iemand is het stellen van vragen als: 'Wie is je vader. Wie is je moeder?' Dat levert interessante informatie op over iemands achtergrond en normen en waarden. Anders gezegd: 'Uit wat voor nest kwam hij?'

Daarna komen de vragen: Wat heeft hij meegemaakt in de oorlog? Hoe ging hij daarmee om? En tenslotte, hoe verwerkte hij dat na de oorlog?

Tijdens zijn leven vertelde hij daar niet zoveel over. Zijn kinderen Marja en Joke wisten dat hij onderduiker is geweest in Aalten, dat hij in concentratiekamp Amersfoort is geweest en later naar Buchenwald is getransporteerd. Na de oorlog is hij met zijn vrouw, Grietje van Herk, in Aalten geweest en in Buchenwald. Ook had hij na de oorlog nog contact met het onderduikgezin op boerderij in Aalten, de familie Assink, die hij ook met zijn kinderen heeft bezocht. Maar hij sprak daar verder zelden of nooit over. Zijn motto was: 'De Duitsers hebben geprobeerd mijn leven te vernietigen, ik wil niet dat ze de kans krijgen ook nog het leven van mijn kinderen te vernietigen.'

Toen in 2004 in Aalten het Nationaal Onderduikmuseum werd ingericht en zijn kinderen daar toevallig achter kwamen en hem daarover vertelden, kwam er een tas met brieven tevoorschijn, waarvan hij achteloos aan hen vroeg: 'Hebben jullie die brieven dan niet?' Ze bleken jarenlang verborgen te zijn geweest onder in een kledingkast. Het was de briefwisseling met o.a. zijn ouders, broer en zus en zijn vrienden in de tijd dat hij in de gevangenis in Arnhem en in Kamp Amersfoort en Buchenwald gevangen zat.

Dat leverde een schat aan informatie op. Niet alleen voor het Nationaal Onderduikmuseum in Aalten, waar hij nu op video zijn verhaal vertelt. Het was ook informatie die is gebruikt om dit verhaal te schrijven over die periode van zijn leven.

---

[1] Hoofdstuk 13. Tijdlijn van het leven van Johannes Smit in de periode 1940-1945.

In september 2024 bracht het gezin van dochter Marja en Adri Benschop een weekend door in het vakantiehuisje[2] in de voormalige geitenschuur op de boerderij 'De Welpshof' aan de Welpshofweg 4a in Aalten. Zijn onderduikadres! De huidige eigenaren waren graag bereid de plek te laten zien waar Jo Smit was ondergedoken: de 'hilde', de hooizolder in de koeienstal.

Een bezoek in dat weekend met kinderen en kleinkinderen aan het Onderduikmuseum was een extra stimulans om het verhaal van Jo Smit en wat hij heeft meegemaakt in de oorlog vast te leggen in dit boek.

'Opdat wij dat nooit zullen vergeten!'

Wolter Benschop
Marja en Adri Benschop-Smit
Joke en Hans Derksen-Smit

Nijkerk / Ermelo / Huizen, augustus 2025

[2] De Welpshof, Huisje Boomgaard. https://www.welpshof.nl.